turadi. Tabiiy modellarga tayanib biz holni osmon jismlari tarkibidan bulutni tanladik. Chunki bulutda hol izohlaydigan ma’nolarning barchasi mujassam bo‘lib, u ham holdek osmondagi o‘rniga, tuzilishi, joylashuvi, rangiga ko‘ra paytni, maqsadni, sababni, o‘xshatish ma’nolarini anglatadi.

Gap bo‘laklarining ishtiroki va joylashish o‘rni modellashtirib o‘rgatilsa, gap tuzayotganda xatoliklarga olib kelmasligi uchun zamin yaratadi. Bu esa inson ko‘rgan narsasini kodlashtirib o‘rganayotganini hamda ushbu kod uning xotirasida yanada mustahkamroq o‘rnashayotganligini bildiradi. Bunda biz modellarning tabiiy va fikriy modellar kabi turlarini o‘quvchilarning yosh xususiyatlarini hisobga olgan holda, oddiydan murakkabga qarab o‘rgatishimiz kerak bo‘ladi. Chunki yuqori sinflarda ham ona tilining sintaksis bo‘limiga tegishli mavzular va ajratilgan soatlar mavjud, o‘quvchilar yuqori sinflarga o‘tganlarida modellashtirish metodi tarkibidagi mantiqiy modellar, matematik modellardan foydalanish, murakkab grammatik qoidalarni oddiy, tushinarli, tejamli hamda samarali modellar yordamida o‘qitish zarur bo‘ladi.

Adabiyotlar

1. Мирзиёев Ш.М. Танқидий таҳлил, қатъий тартиб-интизом ва шахсий жавобгарлик – ҳар бир раҳбар фаолиятининг кундалик қоидаси бўлиши керак. –Тошкент: 2017.
2. Ruzieva S. MODELLESHTIRISH TEXNOLOGIYASI UMUMIY O‘RTA TA’LIMDA SINTAKSIS BO‘LIMINI O‘QITISHDA OPTIMAL YONDASHUV SIFATIDA //Buxoro davlat universitetining Pedagogika instituti jurnali. 2021. T. 1. №. 1-245-b.
3. Ruzieva S. MOHIR-U MEHR-U MAHORAT //Buxoro davlat universitetining Pedagogika instituti jurnali. 2021. T. 1. №. 1.мм.
4. Ruzieva S. MAKTABGACHA TA’LIM TASHKILOTLARIDA LUG ‘AT ISHI MUAMMOLARI VA ULARNI YECHISHNING INNOVATSION YO‘LLARI //Buxoro davlat universitetining Pedagogika instituti jurnali. 2021. T. 1. №. 1. 441-b.

REZYUME. Maqolada modellashtirish texnologiyasining oliy ta’lim ona tili sintaksisi fani darslari jarayonida zamonaviy yondashuv sifatida qo‘llanilishi to‘g‘risida fikr yuritilgan. Shuningdek, maqolada modellashtirishning ta’limdagi zaruriyati hamda afzalliklari haqida ma’lumotlar berilgan. Modellashtirish texnologiyaning matematik hamda tabiiy metodlari qiyoslangan.

РЕЗЮМЕ. В статье рассматривается использование технологии моделирования как современного подхода в процессе проведения занятий по синтаксису родного языка в высшем образование. В статье также представлена информация о необходимости и преимуществах моделирования в образовании. Проводится сравнение математического и естественного методов технологии моделирования**.**

SUMMARY. The article discusses the use of modeling technology as a modern approach in the course of higher education native language syntax classes. The article also provides information about the necessity and benefits of modeling in education. Mathematical and natural methods of modeling technology are compared.

KISHI MEKTEP JASINDAǴI OQIWSHILARDIŃ ANA TILI SABAQLARINDA KLASTAN TIS JUMISLARDI SHÓLKEMLESTIRIW

S.Saburova – *doktorant*

Ájiniyaz atındaǵı Nókis mámleketlik pedagogikalıq institutı

Tayanch sózlar: sinfdan tashqari o’qish darslari, tarbiya, ona tili, grammatika, sintaksis, fonetika, morfimika, ta’lim, so’z, gap.

Ключевые слова: внеклассное чтение, воспитание, родной язык, грамматика, синтаксис, фонетика, морфемика, образование, слово, предложение.

Key words: extracurricular reading, upbringing, mother tongue, grammar, syntax, phonetics, morphemics, education, word, sentence.

Baslawısh klaslardıń ana tili sabaqlarında klastan tıs jumıslardıń máqseti-ana tili sabaqlarında alǵan bilim, uqıplılıq hám kónlikpelerin jetilistiriw, ana tiliniń fonetika, grammatika, morfemika, sintaksiz, sóz birikpesi, sóz, gáp sıyaqlı túsinikler menen tanıstırıw, ana tiline húrmetti oyatıw hám onı ámelde durıs paydalana alatuǵın kámil insandı tárbiyalawdan ibarat.

Klastan tıs ana tili sabaqları 1-2-klaslarda háptede 1-márte, 3-4-klaslarda 2-háptede bir márte ótkeriledi. Sawat ashıw dáwirinde bolsa hápte aqırında Álipbe sabaǵınan 17-20-minut ajıratıladi.

Klastan tıs ana tili sabaqları oqıw dástúri menen tikkeley baylanıslı bolıp onda kózde tutilǵan maqset hám wazıypalardı ámelge asırıwda jaqınnan járdem beredi. Buniń ushın oqıwshılarda kitap oqıw mádeniyatın tárbiyalaw olarda ápiwayı kitap oqıwshıdan izleniwsheń kitap oqıwshı dárejesine kóteriw talap etiledi.

Sonıń ushında 1-2 klass ushın ana tili hám oqıw páni oqıw dástúri hám sabaqlıqları bir kitapta berilgenligine baylanıslı bul klass oqıwshılarına klastan tıs ana tili hám oqıw sabaqları birgelikte shólkemlestiriledi [1:28].

Oqıwshılarda kitapqa qızıǵıwshılıq oyatıwda hár bir balaǵa jeke tártipte úyretiw, shaxsiy qızıǵıwların esapqa alıw zárúr. Balalarda kitap ústinde islew kónlikpesin rawajlandırıwda olarda kitapqumarlıq mádeniyatın tárbiyalawdıń tiykarı bolıp esaplanadı. Bunda oqıw ushın ajiratılǵan saatlardan paydalanıladı.

Ádebiy hám keń taralǵan shıǵarmalardi ózbetinshe bárqulla oqıp barsa ǵana, oqıwshılardıń dúnya qarasınıń rawajlanıwı hám keńeyiwine xızmet etedi.

Klastan tıs oqıw sabaqlarınıń tiykarǵi wazıypası oqıwshılarda ádebiy kitaplardı oqıwǵa qızıqtırıw, oqıǵan kitapları boyınsha pikirlerin ayta alıwǵa úyretiw, balalar ádebiyattıń belgili jazıwshılarınıń ómiri hám dóretiwshiligi menen elementar tárizde tanıstırıw esaplanadı.

Balalarda jaqsılıqqa muhabbat, jamanlıqqa jerkenish kóz benen qarawǵa úyretiw, olardıń baylanıslı sóylewin rawajlandırıw, ádebiy – estetikalıq oylawınıń qáliplesiwinde klastan tıs oqıw sabaqlarınıń da áhmiyeti úlken.

Klastan tıs oqıw sabaqlariniń eń áhmiyetli waziypalariniń biri ózbetinshe oqıw kónlikpelerin tárbiyalaw esaplanadi. Bunıń ushın ózbetinshe islew ushın tapsırmalar beriw, qızıǵarlı shınıǵıw túrlerinen paydalanıw, eń jaqsı shıǵarmalardı, pikirlerdi, jazıwshı haqqında toplaǵan pikirlerdi oqıtıw, «Jańılıtpash», «Jumbaqlar tabıw», «Tásirli oqıw», «Naqıllar aytıw jarısı», «Ertek oylap tabıw», «Bilimdanlar maydanshası», sıyaqlı kórik-tańlawlar shólkemlestiriw, temalar boyınsha soraw-juwaplar alıp barıw, oyın tárizindegi jumıs túrlerinen paydalanıw zárúr. Oqılǵan shıǵarmalar ústinde sáwbetler ótkeriw, «Kitap hápteligi» n shólkemlestiriw, shıǵarmalar tıykarında kishi bayanlar jazıwdı shınıǵıw etiw jaqsı nátiyje beredi.

Klastan tıs oqıw sabaqları klasta oqıw menen baylanıslı tárizde shólkemlestiriledi. Klasta oqıw klastan tıs oqıw ushın zárúr bolǵan oqıw kónlikpesin rawajlandıradı, oqıwshılardiń oqıǵan shıǵarmasın túsiniwge úyretedi, sózligin bayıtadı. Klastan tıs oqıw qızıǵarlı hám ózine tartatuǵın jumıs túri bolıp, balalardiń bilim dárejesin

bayıtadı, táriplew ushın materiallar beredi.

Házirgi waqitta baslawısh klass oqıwshıları ushın klastan tıs oqıwǵa tiyisli qollanbalardıń baspadan shıqpaǵanlıǵı oqıtıwshılarǵa bul jumıslardı shólkemlestiriwde qıyınshılıq tuwdıradı [2:42].

Klastan tıs oqıw basqishları**.** Klastan tıs oqıw-oqıwshılarda ózbetinshe kitap tańlaw hám oqıw kónlikpelerin qáliplestiredi. Óz betinshe oqıw kónlikpesin rawajlandiriw 3 basqıshqa bólinedi.

1.Tayarlıq basqıshı. Ol birinshi klastıń sawat ashiw dáwirine tuwrı keledi. Oǵan sabaqtıń bir bólegi 17-20-minut ajıratılǵanlıǵı ushın klastan tıs shınıǵıwı dep júritiledi.

Oniń ózine tán qásiyetleri sonda oqıtıwshı shıǵarmanı ózi tańlaydi. Shıǵarmanıń kishi kólemde bolıwınan hám basqa kitap tańlaw ózgesheliklerine itibar beredi. Shiǵarmanı muǵallmniń ózi oqıp beredi. Oqıwshılar shıǵarmanı tıńlawǵa esitkenleri haqqında pikir júritiwge olarǵa ápiwayı ǵana pikir beriwde shiǵarmanıń jazılıwınıń sáykesligin anıqlawǵa shıǵarma mazmunın sóylep beriwge úyretiledi. Bul basqıshta oqıwshılar oqıw gigienasi hám kitapqa qanday múnásibette bolıw menen tanısadı.

2.Baslanǵısh basqısh. Bul birinshi klastıń ekinshi yarım jıllıǵına tuwrı keledi. Bul basqıshta háptede bir márte 45-minutlıq sabaq shólkemlestiriledi. Shıǵarmanı oqıwdan aldın, oqıwshılar shıǵarmanıń atı hám avtorı menen tanısadı. Súwretlerdi tamashalaydı dápterlerine ol haqqında ápiwayi etip shıǵarma avtorı hám onıń atın jazadı.

Tańlanǵan shıǵarma jaqsı oqıytuǵın oqıwshı ǵa arnalǵan tayarlıqtan soń oqıtıladı Shıǵarmanıń ańsat oqıtılatuǵın orınların bos oqıytuǵın oqıwshılarǵa oqıtıwı da múmkin. Bul olarda oqıwǵa degen qızıǵıwshılıq oyatadı. Bul basqıshta oqıwshılar hár qıylı túrde buwınlap oqıydı sonıń ushın muǵallim hár bir oqıwshı ǵa jeke (individual) túrde qatnas jasawı kishi kitap oqıwshınıń kitaptı ózinshe oqıwǵa úyretiwı lazim.

Tiykarǵı basqısh. Bul basqısh 2-4-klaslarǵa tuwrı keledi. Bul dáwirde oqıwshılardıń oqıw kónlikpeleri bekkemlenedi. Bunda oqıwshılardıń klastan tıs qari oqıǵanları bahalanadı. Bahalawda dástúr talaplarına tiykarlanadı. Oqıǵan kitaplarınıń sipatlılıǵın ózlestiriwine muǵdarına oqıǵan kitabına múnáásibet bildire alıwına itibar beriledi. Bunda oqıwshılar turaqlı túrde temaǵa baylanıslı bir neshshe shıǵarmalardı oqıp keledi. Bulardıń ayrım jerlerin tásirli etip oqip beredi. Oqıǵan shıǵarmaların óz-ara salıstıradı [2:58].

Klastan tıs oqıwdıń basqıshları dástúr talapları tárbiyalıq wazıypaları oqıwshılardıń qızıǵıyashılıqları menen belgilenedi. Máselen: Tayarlaw basqishinda kishi kólemdegi shıǵarmanı oqıtıwshı oqıp berse oqıǵanları háqqında sáwbet qayta sóylep beriw ótkerilse, baslanǵısh basqıshta pútkil klass oqıwshıları bir kitap penen bir qıylı kitap penen támin etiledi. Barlıq oqıwshılar bir tema ústinde isleydi. Bunda bir jazıwshı yaki bir temadaǵı shıǵarmalar kórgizbesi shólkemlestiriledi. Shıǵarma ishinde oqıwshı ǵa tapsırılıwı, albomlar tayarlanıwı kinofil`m, diafilimler úzindileri kórsetiliwi hám shıǵarma mazmunı júzesinen hár qıylı ádebiy súwretler sızdiriliyai da múmkin. Bul protseste kitaptı saqlaw maqsetinde onı jamaw oraw úyretiledi. «Ertekler bayramı» «Tásirli oqıwı tańlawı ótkeriledi.»

Tiykarǵı basqısh juwmaǵında kishi jastaǵı oqıwshılar aktiv kitap oqıwshı ushın zárúr bolǵan jaqsı oqıw kónlikpe hám tájiriybelerin iyelewleri, eń kereklisi, olardıń kitap hám de ózbetinshe oqıwdı jaqsı kóriwine erisiw júdá áhmiyetli.

Klastan tıs oqıw ushın kitap tańlaw. Metodikanıń wazıypalarınan biri klastan tıs oqıw ushın kitaplar tańlaw, oqilatuǵin ádebiyatlar dizimin usiniw, jilliqoqıw rejesi hám sabaq dúzilisi úlgilerin islep shiǵiw.

Klastan tıs oqıw sabaqlarınıń ózgeshelikleri, birinshiden, klastan tıs oqıw sistemasınıń basqıshları menen, ekinshiden, oqıw wazıypaları hám dástúr menen, úshinshiden, aldina qoyilǵan tárbiyaliq wazıypalar menen, tórtinshiden, oqıwshı lardıń qızıǵıwı menen belgilenedi.

1-klasta tayarlıq basqıshında jańa tekst oqıtıwshı tárepinen oqıp berilse, tiykarǵı basqıshtaǵı sabaqlarda jańa kishi kólemdegi tekstti oqıwshılar oqıydı.

Keyingi basqıshlarda shıǵarma analizine tiyisli jumıslar keńeyttiriledi, oqıwshılar oqıǵanların salıstırıwǵa, ulıwmalastırıp juwmaqlawǵa úyretiledi. Qaharmanların elementar táripleydi [3:35].

Rollerge bólip oqıtıwdan paydalanıladı. Tıykarǵı basqısh klastan tıs sabaqlarında 2-klasta háptede 1-márte, 3-4-klaslarda 2-háptede 1-márte ótkeriledi. Oqıwshılar óz betinshe oqıwǵa úyretiledi, olar "Jetkenshek" gazetası menen tanıstırıladı, yaǵnıy balalar kórsetiwi menen tanıstırıladı. Bul basqıshta ózbek, shet el ádebiyatı jazıwshılarınıń hár túrli janrdaǵı, temalarınan paydalanıladı. Qosımsha saxnalastırıwlardan paydalanıladı. Bir sabaqqa oqıwshılar bir neshshe kitaplar oqıp kelip, olar haqqında óz pikirlerin aytadı. Qaharmanların táriplep súwret sızadı. Jazıwshılar dóretiwshiligine tiyisli kesheler shólkemlestiriledi. Usı tárizde ádebiyatti súyetuǵın, erkin pikir júrite alatuǵın kitap súyer oqıwshını rawajlandıradı.

Klastan tıs oqıw sabaqlarında oqılǵan kitaptı analız etiw, dóretiwshilik penen qayta bayanlaw, súwretler sızıw, tásirli oqıw, kitaplar usınıs etiw usıllarınan keń paydalanıladı.

Klastan tıs oqıw sabaqlarında ózbetinshe jumıslar alıp barıladı. Baslawısh klaslardıń oqıw sabaqlarında soraw-juwaplar ústinde islew, klastantıs oqıw, tekst ústinde islew, qayta gúrriń etiw, reje dúziw sıyaqlı bir qansha jumıs túrlerinen keń túrde paydalanıladı.

Sabaqlıqlardıń bilim deregi, tárbiya orayı ekenligi dálillewdi talap etpeytuǵını haqıyqat. Biraq ol ózi menen tillese alatuǵın oqıwshıǵa ǵana óziniń kewilin ashadı. Sebebi hár qanday sabaqlıq oqıwshınıń muǵallim tapsırması tiykarındaǵı óz betinshe xizmeti arqalı ózlestiriledi. Baslawısh klass oqıwshısı sabaqlıq tekstin oqıw, onıń soraw-juwapları ústinde bas qatırıw, bayan, shıǵarmalar jazıw, teksttiń mazmunın qayta gúrriń etiw, qısqartırıp hámde bas qaharmanlardı ózgertirip gúrriń etiw, ádebiy qaharmanlarǵa xatlar jazıw waqtında ápiwayi oqıwshıdan tvorchestvolıq oqıwshı dárejesine kóteriledi. Sabaqlıq hám ondaǵı soraw, tapsırmalar ústinde islew kónlikpelerin iyelegen oqıwshı ǵana onda berilgen bilimlerdi tereń ańlaydı, tiyisli juwmaq shıǵara aladı. Oqıwshınıń sabaqlıq boyınsha xizmeti sabaq waqtında baslanıp, úyde óz betinshe jumıslar islew dáwirinde tolıq qáliplesedi. Sabaqlıq ústinde islew (sabaqlıqta berilgen tekstti oqiw, soraw, tapsırmalar járdeminde mazmunın ózlestiriw, reje dúziw, qayta gúrriń etiw) arqalı oqıwshı berilgen tekstti bahalaw dárejesin iyeleydi [3:44].

Oqıwshılarda baǵdarlama talapları dárejesinde bilim, kónlikpelerdi payda etiw túrli jollar arqalı ámelge asırıladı. Al olardıń barlıǵında sabaqlıq-oqıwshı-muǵallimniń birgeliktegi isi bas másele bolıp esaplanadı. Sabaqlıq ilim hám pánniń eń sońǵı jetiskenlikleri tiykarında jazılǵan bolsa da oqıwshılarǵa sabaqlıq penen islew jolları izbe-iz úyretilmese kózde tutılǵan nátiyjege erisip bolmaǵanınday, sabaqlıqta pánniń jetiskenlikleri pedagogikalıq kóz-qarastan durıs berilmese, oqıwshılardıń jasi, kóz-qarası, ápiwayi, qiziqli tilde, tártipli túrde berilmegen bolsa, muǵallim-oqıwshı birgeliktegi isi kewildegidey nátiyje bermeydi.

Klastan tıs oqıw sabaqlarında óz betinshe jumıs tiń tiykarǵı formalarınan biri oqıw tapsırmaları bolıp esaplanadı. oqıw tapsırmaları jeke tártipte óz betinshe bilim alıw hám ózlestirilgen bilimlerdi ámelde qollanıwǵa qaratılǵanlıǵı menen tálim sistemasında ózine tán orın tutadı. Hár qanday tapsırmada oqıwshınıń bilimi, tájiriybesi, oqıw predmetine qızıǵıwı esapqa alınǵan jaǵdayda ǵana jaqsı nátiyjege erisiw múmkin. Oqıwshınıń úyge berilgen oqıw tapsırmaları boyınsha xizmeti sabaq waqtındaǵı xizmetinen ayırmashılıǵı, ol tapsırmanı

orınlawda muǵallimniń, klass jámáátiniń járdemine emes, al óz bilimi hám tájriybelerine súyenedi. Bunday sırtqı tásirdiń bolmawı oqıwshı imkaniyatına keń jol ashadı. Bul jerde eń tiykarǵısı sırtqı tásirdiń bolıw-bolmaslıǵı emes, bálkim oqıwshınıń óz ústinde isley biliw, erkin pikir júrite alıw kónlikpesiniń qáliplesiwi bolıp esaplanadı. Soraw-tapsırmalar óz betinshe analiz etiw, pikir júrite biliw, ulıwmalastırıw hám juwmaq shıǵarıwdı talap etiwi menen tálim sistemasında áhmiyetli orın tutadı.

Oqıwshılardıń tekstti óz sózleri menen gúrriń etip beriwlerine erisiwde tekst boyınsha dúzilgen belgili reje tiykarında qayta ayttırıw jaqsi nátiyje beredi. Reje dúziw waqtında tekst mazmunın oyında qayta analiz etken oqıwshı onı óz sózleri menen gúrriń etiwde qıynalmaydı. Reje dúziw ótilgen temanı tereń ózlestiriwdiń áhmiyetli shártlerinen biri bolıp tabıladı. Tekstti puxta úyrenbegen oqıwshı rejeni de dúze almaydı, demek olardıń biri ekinshisi menen tıǵız baylanıslı. Tekst mazmunın óz sózleri menen gúrriń etiwde pánler arasındaǵı baylanıs ana tili hám oqıw sabaqlarınıń óz-ara baylanısı oqıwshı ǵa maqul keliwi múmkin;

Tekst mazmunı ústinde islewdiń tiyimli usıllarınan bolǵan qısqartırıp gúrriń etiwde:

a) avtor tárepinen alǵa qoyılǵan pikirdi ajıratıp kórsete biliw;

b) tekstte súwretlengen áhmiyetli máselelerdi qaldırıp qoymaslıq;

v) tıykarǵı pikirlerdi óz-ara baylanısta bayan etiw;

g) sózlerdiń basqalarǵa túsinikli bolıwına erisiw sıyaqlı talaplarǵa qatań túrde boysınıwdı talap etedi.

Baslawısh klaslarda klastan tıs oqıw ushın tekstlerdiń dizimi berilmeydi, bul bolsa muǵallimniń wazıypasına júkletilgen. Klastan tıs oqıwǵa kitap buyırıwda klass jámáátiniń bilim dárejesi hám baǵdarlama talaplarınan kelip shıǵıp,

a) tárbiyalıq maqseti kózde tutıladı;

b) gúrrińniń hár túrliligi esapqa alınadı;

v) balalardıń jas ózgeshelikleri názerde tutıladı;

Klastan tıs oqılǵan shıǵarmalar boyınsha gúrrińlesiw ushın ulıwma orta tálim mektepleriniń I-II klaslarında háptede bir márte, III-IV klaslarda eki háptede bir márte waqıt ajıratılǵan. Mámleketlik tálim standartı talaplarına juwap beriw ushın tálim-tárbiyaniń túrli forma hám metodlarınan ónimli paydalanıwdı talap etedi. Klastan tıs oqıw bul jerde úlken imkaniyatqa iye. Klastan tıs oqıw klasta oqıw menen baylanıslı shólkemlestiriledi. Klastan tıs oqıw ushın zárúr bolǵan kónlikpelerdi qáliplestiredi, teksttiń mazmunın túsiniwge úyretedi, til baylıǵın asıradı. Klastan tıs oqıw qızıqlı, ózine tarta alatuǵın xizmet bolıp, ulıwma balanıń biliw qábiletin bayıtadı. Baslawısh klass muǵallimleri klastan tıs oqıw waqtında oqıwdı endi ǵana úyrengen balalar menen islesiwi sebepli kitap penen tanısıw, durıs hám tásirli oqıw metodlarınan keń paydalanadı [4:42].

Baslawısh klaslardıń tayarlaw basqıshlarında kitap penen tanıstırıw arqalı kitapqumarlıq mádeniyatı boyınsha dáslepki túsinikler berilip, tiykarǵi basqıshta muǵallimniń tapsırmasınan kóre, al onıń járdemisiz, óziniń tájiriybeleri tiykarinda zárúr bolǵan kitaplardi óz betinshe tańlawǵa úyretilse, juwmaqlawshı basqıshta kitapqumarlıqqa tiyisli óz betinshe xizmet qáliplestirilip bariladi. Bul dáwirde soǵan erisiw kerek, baslawısh klastı pitkergen oqıwshı keminde 10-15 jazıwshınıń atın biletuǵın, olardıń shıǵarmalarınan kishi bólimlerdi oqıwǵa úlgeretuǵın boladı.

Ádebiyatlar

1. Embergenova A. Methodology for improving the spelling literacy of students in the lessons of the native language in primary grades (on the example of Karakalpak language schools).

2. Qosimova K., Matchonov S. va b. Ona tili oʻqitish metodikasi. Boshlangʻich tálim fakulteti talabalari uchun darslik. – “T.: Noshir”, 2009. 352-b.

3. Matchonov S., Gʻulomova X., Suyunov M., Boqiyeva H. Boshlagʻich sinflarda oʻqish darslarini pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etish. -T.: «Yangi yoʻl” 2008. 224-b.

4. Nauruzbaeva A, Embergenova A Linguodidactic fundamentals of teaching students how to make sentences in karakalpak language lessons.

5. Львов М.Р. Методика развития речи младших школьников. Пособие для учителей начальных классов. – Москва: 2005.

REZYUME. Maqolada kichik maktab yoshidagi oʻquvchilarning ona tili darslarida sinfdan tashqari ishlarni tashkil etish haqida soʻz yuritiladi. Boshlanģich sinflarda ona tili darslarida sinfdan tashqari ishlar ustida ishlash, sinfdan tashqari óqish, matn ustida ishlash, takroriy hikoya etish, reja tuzish kabi bir qancha ish turlaridan keng turda foydalanish bo’yicha takliflar keltirilgan.

РЕЗЮМЕ. В статье рассматривается организация внеклассной деятельности в классах родного языка младших школьников. Вносятся предложения по широкому использованию ряда видов деятельности на уроках родного языка в начальной школе, таких как внеклассные предметы, внеклассная работа, доработка текстовой работы, составление плана.

SUMMARY. The article discusses the organization of extracurricular activities at the mother tongue classes of primary school children. Suggestions are made for the widespread use of number of activities at mother tongue lessons at the primary school, such as extracurricular subjects, extracurricular activities, rework of text work, making a plan.

БОШЛАНҒИШ СИНФ ЎҚИТУВЧИЛАРИНИ ИННОВАЦИОН ФАОЛИЯТГА ТАЙЁРЛАШ ТИЗИМИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШНИНГ НАЗАРИЙ АСОСЛАРИ

П.А.Салиева – *катта ўқитувчи*

ҚҚРХТХҚТМОҲМ

Таянч сўзлар: таълим-тарбия, касбий маҳорат, ўз-ўзини ривожлантириш, касбий компетентлилик, таълим сифати ва самарадорлиги.

Ключевые слова: образование, профессиональные качества, саморазвитие, профессиональная компетентность, качество и эффективность образования.

Key words: education, professional skills, self-development, professional competence, quality and effectiveness of education.

Таълим-тарбия масаласи давлатимиз сиёсатининг устувор йўналишига айланган экан, ундан кўзланган пировард мақсадларга педагог мутахассисларимизнинг янгича ёндашишлари лозимлигини даврнинг ўзи тақозо этмоқда. Чунки, юқори малакали мутахассисларгина, ёш авлодни ҳаётга, меҳнатга, Ватан мудофасига тайёрлаш учун халқ, давлат ва жамият олдида жавоб берадиган, болаларга таълим-тарбия бериш иши билан шуғулланадиган масъулиятли шахсдир.

Ўзбекистоннинг миллий мустақиллиги жамиятнинг иқтисодий, ижтимоий-сиёсий ҳаётида туб ўзгаришлар содир бўлишига олиб келди. Республикамиз иқтисодиётнинг барча соҳаларида, шу жумладан, таълим тизимида ҳам кучли ўзгаришлар, ислоҳотлар амалга оширилмоқда. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги Фармони билан тасдиқланган “2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича “Ҳаракатлар стратегияси”нинг Ижтимоий соҳани ривожлантириш йўналишининг тўртинчи- “Таълим ва фан соҳасини ривожлантириш ” бўлимида, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2017 йил 6 апрелдаги 187-сонли қарорига мувофиқ компетенциявий ёндашувга асосланган янги ДТСида ҳам асосий вазифа жисмонан соғлом, руҳан ва ақлий ривожланган, мустақил